

A szidalmak egy másik csoportja a szidalmazott származását emlegeti becsületsértő módon: 1736: „Minden szitkozódások ez férfiaknak, uraknak, nemeseknek alabbvaló rendeknek ez volt: Aha *bestye vére lelketlen kurua fia, pogány kurua fia, számár kurua fia*” (Déva); 1793.: „Te *kutya pitsajából esett prasztja...*” (Dés); 1797.: „Te bitang gazon tsinalt” (Dés, *gazon csinált = zabigyerek*).

Előfordulnak a szidalmakban *népnevek* is: 1584: „az Beszterczey sokadalomba valank és korchaia vala az Razman lederernek, be therenk hozza es eleo hozwa(n) az szo keoszt Henzel lanost, Azt mondta feleolle es illien ruth szokkal ilette, hogy eo Schelem es *Chigan ember volna Nem Iambor*” (Kolozsvár); lehet a szidalmazás alapja testi tulajdonság: 1590.:

„esmeg hallottam hogy Peter Kovachne monda the *nagi Seggw*, Monda Jstwan Kovachne te *kwrwa ha igen nagy hat harapj el benne*” (Kolozsvár); 1814: „Dobai Mihály Uram engemetis személyi szerint száma nélkül le motskolt, *Vaknak, Süketnek el mondott engemetis*” (Dés), vagy éppen megvetendő foglalkozásuként emlegetik a másik embert: 1570.:

„Hallotta Zoch Peterne azt Mongya volt Te *chyan eb henger Beste kerwaffia ...*” (Kolozsvár, *ebhenger = sintér*).

Sokszor azonban a szidalmazó egyszerűen csak gazembernek nevezi a másik embert, vagy az erre utaló kifejezéseket alkalmazza: 1585.: „Mondék kinek mondd azt Monda Bonchiday Gergelnek az *bestie parazna eletw hamis hwteü kezezes zakallw kuruaifinak*” (Kolozsvár); 1591.: „kezde kialtani az zikzai Janos zolgaia Aha *Esse kurafia oru* vagy te” (Kolozsvár); 1631.: „Az talos Palne szidgia vala az legent monduan aha *njarsba valo akasztofara valo toth kurua*” (Kotsárfalva); 1735: „Vandor Juon az nemeteket káromolta *bestelenitette s eginehanj izben Tolvajozta*” (Balázstelke).

Sajátosak az állatszidalmak is: 1760.: „az ket Eoczem Vram eszve veszven azt kialtya az nagyob az kisseb utan var *te farka csovallo kis pudli meg tanyitlak*” (Kézdiszentlélek); 1812: „Emlékezem arra hogy a Groffne Asszony eo nsga a Groff ur eo nsganak első esztendei őszve kelesiben a Groff ur eo nsgát mind örökké motskolta... Futo Bolondnak, esztelennek, nyomoréknak, élehetetlennek, *számárnak* nevezgetvén” (Héderfája).

Persze a düh, a felháborodás, az indulat nem válogat, a különféle típusú szidalomszók legtöbbször együtt szerepelnek: 1573.: „Nerges Peter Azt vallia hogi az uchan Megen volt lakatos peterne leorynchy ky leot es Azt mongia vala *Te lator te Koffa Eb vagy ky vonatom a nyelvedet es az al feledre foldatom ...*” (Kolozsvár); 1653.: „Az Varmegia hada híres kurua valoga herelt lo fasza Meszaros Peterenekis az *bestye lelek kurua fianak* az Annya, csak *Olahokon huzo vono kurua kergetoje volt*” (Dés); 1840.: „Kereskedő Amberboj Josefne Alexander Maria ... a varos jelenlegi Fő hadnagzát Tkts Vajda Pál Vrat *Város bikájának, Huzo vononak szidta* nevezte, s azt mondotta, hogy nem Város hadnagjának, hanem Czigányok Vajdjának való” (Dés).

Galgóczi László

Tam-tam dob és hipercivilizáció

Prolóógus

A jelen sorok írója nem foglalkozik hivatalosan a kultúrtörténet egyik ágával sem, így előre is elnézést kérek azoktól, akiknek „belekontárkodtam” a szakmájába. Egyszerű eszmefuttatásom viszont lehetővé teszi, hogy képzetársításokkal szabadabban érzékeltessem azokat a gondolatokat, amelyek a Kedves Olvasó fejében is (talán) szöveget ütöttek...

Az emberiség diadala

A XX. század végi civilizációt sokan, sokféleképpen értékelik. Kétségtelen, hogy a tudományos-technikai vívmányok száma már nem napról-napra, de percről-percre nő. A tegnapi információ már semmire sem jó, egyedül a holnap létezik a ma világában. A tömegkommunikáció adatok árját zúdítja ránk naponta, többet, mint amivel nagyszüleink egész életünkben léteztek, és élni tudtak...

Tömegcikk, tömegkultúra, tömeg

És mi van az egyénnel? Gondoljunk csak végig: a történelemben a munkafolyamat lebontása részékké a munkás géppé válását jelentette (persze szellemi értelemben). Ez a gondolat „munkásait” nem fenyegette, hiszen egy-egy tudományág, sőt tudomány egészét képes volt az egyén birtokolni. Ma már egy részterület egy részének fejbentartása is leköti a teljes szabad kapacitást. Marad a fajspecifikus gondolkodás és semmi több. Mi marad ki? Gyakorlatilag az egész emberi kultúra...

"Choice of the new generation"

A minőségi tömegcikk iránt folytatott harcban a színes színházakból szürke piacterek lettek. Íz, szín és forma csalóka szivárványa valójában egy szigorú szabályhoz kötött monotonitás. „Nem tudod megkülönböztetni az egyik fogkrémet a másiktól, hiszen külsőleg-belsőleg azonos, de ez igaz a cipőre, a nadrágra és lassan az emberekre is” Kísértetiesen emlékeztet egy régmúlt (?) korszak idejére, amikor az egyetlen különbség az emberek között a nyers erő mennyisége volt. A mennyiség marad, csak a fizikai erőt felváltja a jobban kézben tartható hatalom: a pénz. A modern „törzsfő” itt is erős, csak nem maga által. Erejével megválthat mindent, és igazából a kirakatból minden eladó. A nyers szívet felváltja a hamburger, a friss vizet a whisky, de ugyanaz a tam-tam dübörög párszáz watton, és hasonló az eksztázis is...

Epilógus

Menekülni lehet ideig-óráig a feléledt misztikumhoz, szektákhoz, valláshoz, csak hogy ezek a dolgok akkor igaziak, ha nem utolsó mentsvárként, hanem a gondolkodó egyén diadalaként épülnek fel. S nem is kell túl sok hozzá: ismerj egy legendát, keresd meg az égen az Esthajnalcsillagot, és kérdezd meg magadtól, hogy miért nő a fű?

Úgy, ahogy tettük ezt néhány ezer évvel ezelőtt is...

Band Ferenc